

Eluläte

EELK Kadrina Katariina koguduse häälekandja

Nr 72 november 2021

tasuta

Sõna

**Nad näevad Tema palet
ning Tema nimi on
nende otsaesisel.**

Ilm 22, 4

Mõte

Nii ütleb Ilmutusraamatu autor pühade kohta, kes on juba Jumala juures. Pühaku nimega me austame kedagi, kes on teinud sangarliku teo Jumala nimel; kes on kõigist kõige lähemal Talle juba selles elus olnud. Nagu näiteks meie valla ja kihelkonna nimipühak Aleksandria püha Katariina. Kadripäeval, sel Issanda aastal tähistame meie kihelkonna kaheksasajandat aastapäeva.

Palve

Püha Jumal, igavene Issand, Kristuses oleme meiegi liidetud Sinu paljuhäälisse pühade koori, kes Sind kiidab taevas ja maa peal. Lase sellel osadusel tugevdada meid maailma segadustes ja ärata meis rõõmu selle päeva ootuses, kui me koos kõigi päästetutega Sind võime jäädavalt kiita. Amen

Kadrina kihelkond 800

Haljala ja Kadrina kirikukihelkonnad moodustati üheaegselt Rebala muinaskihelkonna (kylägund) idapoolse osa jagamisega kaheks eraldi väiksemaks kirikukihelkonnaks.

Sellega võiks tinglikult kutsuda Haljala ja Kadrina kirikukihelkondi kaksikuteks. Nende kihelkondade (parochia) külade loetelud on ka Taani Hindamisraamatus kõrvuti, enne Kadrina, siis Haljala. Sama lugu oli ka Jõelähtme ja Kuusalu kirikukihelkondadega. Need moodustati Rebala muinaskihelkonna läänepoose osa jagamisega kaheks. Sündmused 800 aastat tagasi Rebala muinaskihelkonna läänepoolses osas, tänapäeva Jõelähtme ja Kuusalu kihelkondades ja idapoolses osas ehk tänapäeva Kadrina ja Haljala kihelkonna aladel toimusid samaaegselt. Ajaloodoktor Enn Tarveli hinnangul toimus Haljala kirikukihelkonna asutamine aastatel 1220-1221. Läti Hendriku Liivimaa Kroonika, väljavõte aasta 1219 sündmustest: „*Ja viis vanemat Virumaa viiest provintsist järgnesid oma kingitustega Riiga ja võttes vastu püha ristimise müsteeriumi, andsid enda ja kogu Virumaa õndsas Maarja ja Liivimaa kiriku hoolde; ja rahu kinnitades pöördusid nad rõõmustades Virumaale tagasi.*”

Need viis olid tõenäoliselt kõigi viie Virumaa muinaskihelkonna juhid, kes võtsid oma kihelkondade ja seega kogu Virumaa nimel ja poolt vastu ristiusu. Aasta oli 1219. Enn Tarvel on avaldanud aastal 2013 ajakirjas Horisont artikli nimega „Kihelkond“: „Virumaa Rebala muinaskihelkond jagati Haljala ja Kadrina kirikukihelkonnaks. See toimus enne 1240. aastat, tõenäoliselt juba 1220–1221.“ Teoloogiadoktor ja kirikuloo professor Riho Saard kirjutab oma raamatus „Ristitud eestlane“ järgmist: „*Aastaks 1220 on Virumaa, Järvamaa, Lõuna-Läänemaa, Ugandi kaguosa ja Kesk-Eesti elanikud ristitud.*”

Aleksandria Püha Katariina

Vankumatu, noor ja ilus - just nii kirjeldatakse Katariinat Aleksandriast, Kadrina nimipühakut, kelle mälestuspäeva tähistatakse 25. novembril. See 3. ja 4. sajandil elanud müütiline pühak oli kõikide juristide, tudengite, orbude, käsitöölise ja tiserite kaitsja. Kujutavas kunstis on teda kujutatud alati pooliku vankrirattaga. Legendi kohaselt olevat Katariina juba 12-aastaselt saanud ilmutuse, mille kohaselt Jeesus Kristus ise kutsunud teda otsima Jumala tahet. Seejärel, vaid 18-aastasena olevat ta väielnud 50 paganliku Rooma filosoofiga ja saavutanud ülekaaluka võidu, mille tõttu paljud võtsid vastu ristiusu. Muidugi ei meeldinud selline asjade käik Rooma keiser Maximus II-le, kes vihastas hingepõhjani ja mõistis tütarlapse sügisel, oletatavasti aastal 414 märtrisurma. Hukkamispäeval viidud neiu valges linaes riietes linnaväljakule ja tõmmatud seal piinarattale. Et aga piinamine nurjus taevast langeva piksenoole tõttu ja ratas lagunes, ei saanud neiu kohe surma - timukas lõõnud tal viimaks pea maha. Seal pärineb katkine ratas. Vahel kujutatakse pühakut ka tarkuse sümboliga, raamatuga ja mõõgaga, mis kujutab tema vaimujõudu. Legendi järgi kandnud peaingel Miikael Katariina keha Hoorebi mäele ja matnud maha. Hiljem lasknud Bütsantsi valitseja Justianus I sellele paigale ehitada Katariina nimelise kloostrit. Kloostri peakirik rajati aastaks 565 ja see sai kiiresti paljude palverändurite sihtkohaks. Katariina on alati olnud populaarne pühak ja seda nii lääne- kui ka idakirikus. Aleksandria Katariina nimest on tuletatud Kadrina kirikukihelkonna nimi.

1220. asutatakse ka Lundi sufragaanne Viru- Järvamaa piiskopkond, keskusega Rakveres. Lundi peapiiskop nimetas nende alade esimeseks piiskopiks taanlase Anders Suneseni.“

Haljala koguduse kauaaegne köster Gustav Sandberg kirjutab oma käsikirjalises „Mineviku mälestusi Haljala kihelkonnast. Varasemast ajast Teise Maailmasõjani“ järgmist. Tsiteerin: „*Vana Rebala muinaskihelkond, mis hõlmas läänepoolset Virumaad ja mis ristiusustati 1220. aasta kevadel Tallinnast Toolse sadama kaudu siia saadetud Taani preestrite poolt, jagati viimaste korralduste kohaselt kaheks, Haljala ja Kadrina kiriku kihelkonnaks.*“

Ajaloodoktor Kersti Markuse andmetel on Taani Hindamisraamatus mainitud ka *Repel kylägund, Vironia, parochia Halelae* (lk 49–50/99–101) ehk Haljala kihelkond. Kadrina kihelkond loodi sellega samal ajal. Tallinna Ülikoolis töötav doktor Kersti Markus on lähiajal plaaninud süvendatult uurida 13. sajandi alguse Virumaa sündmusi ja ta on lubanud oma uusi avastusi selles vallas tulevikus ka meiega jagada. Jääme põnevusega ootama.

Taani Hindamisraamatu enamus andmeid koguti kokku aastatel 1219–1220 ja selle redigeeris aastal 1241 Tallinna piiskop Thorkill, lisades vajadusel kirikukihelkonna nime. Eelpool mainitud algallikad (Taani hindamisraamat ja Henriku Liivimaa kroonika) ning nende andmed on omavahel kooskõlas ja kinnitavad, et Virumaal inimeste massiline ristimine algas aastal 1219 ja jõudis lõpule aastal 1220. Ajaloodoktor Enn Tarveli järgi algas muinaskihelkondade muutmise kirikukihelkondadeks kohe pärast maa ristiusustamist, ehk siis aastal 1220. Seega võime doktor Enn Tarveli järgi Kadrina (ja Haljala) kirikukihelkonna asutamise tõenäoliselt aastaks pidada kõige hiljemalt aastat 1221. Seda väidet toetavad ka teised allikad.

See tähendab, et koos naaberkihelkonna Haljalaga tohime tähistada ka Kadrina kirikukihelkonna moodustamise 800-ndat aastapäeva.

Richard Tammiku mahuka uurimustöö „Kadrina kihelkond läbi aegade“ järgi pole selge, millal täpselt Taani Hindamisraamatu Toruestaeuerae (Tristvere) Kadrinaks muutus, kuid 1596. aastal on kirikukroonikas mainitud Püha Katariina kirikut (*die Kirchenbuch zu Tristfer S. Catharina*) Tristveres ja Rootsi riigiarhiivis leiduval 1712. aasta Eesti kaardilt leiame juba Tristfere asemel Catharina. Võimalik, et aja jooksul külade kasvades S. Catharina kirikukülaga liitusid teised. Omaaegne Kadrina pastor Gustav Beermann on edastanud ühe ebakindla teate, mille järgi olevat juba enne 1232. aastat olnud kohapeal oma preester.

Praeguseni kasutusel oleva kiriku valmimisaeg paigutatakse uurijate poolt üsna üksmeelselt 14. saj teise poolde või viimasesse veerandisse. Küllap oli olemas veelgi varasem kirik, tõenäoliselt puidust ja tõenäoliselt samal kohal, kus ka praegune, sest on mõeldamatu kirikukihelkonna eksisteerimine ilma keskuseta. Sellele võiks kindlalt vastata vaid arheoloogiline uurimustöö kirikumäel.